

Bydgoszcz, dnia 5 listopada 2021 r.

dr hab. Robert Ślusarz, prof. UMK

Zakład Pielęgniarstwa Neurologicznego i Neurochirurgicznego

Katedra Pielęgniarstwa Zabiegowego

Wydział Nauk o Zdrowiu, Collegium Medicum (CM)

Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu (UMK)

Recenzja

rozprawy na stopień doktora nauk o zdrowiu

mgr Elżbiety Ostrowskiej

nt. „Analiza porównawcza skal TISS, NEMS, NAS do oceny obciążenia pracą pielęgniarek na Oddziale Anestezjologii i Intensywnej Terapii”

napisanej pod kierunkiem:

prof. dr hab. Joanny Rosińczuk

Wrocław 2021, stron 125

Przedłożona do recenzji praca doktorska pt: „Analiza porównawcza skal TISS, NEMS, NAS do oceny obciążenia pracą pielęgniarek na Oddziale Anestezjologii i Intensywnej Terapii” istotnie wpisuje się w nurt zapotrzebowania na badania z zakresu zarządzania i organizacji pracy pielęgniarek na gruncie wielu dyscyplin naukowych.

Anestezjologia i intensywna terapia jest dziedziną interdyscyplinarną, wymagającą ścisłej współpracy zespołu terapeutycznego w celu zagwarantowania pacjentowi, często w stanie zagrożenia życia, odpowiedniej pomocy. Jedną z grup zawodowych pracujących na oddziałach intensywnej terapii są wysoko wyspecjalizowane zespoły pielęgniarskie, które odgrywają znaczącą rolę w opiece i leczeniu chorych w stanach zagrożenia życia. Pomiar obciążenia pracą pielęgniarek odgrywa bardzo ważną rolę w oszacowaniu i ustaleniu odpowiedniej obsady pielęgniarskiej, gdyż tylko „wydolne” pielęgniarki są w stanie odpowiednio reagować na zmieniające się potrzeby pacjentów, u których stosowana jest wysokospecjalistyczna terapia. Tylko właściwa obsada pielęgniarska oraz odpowiednie kwalifikacje zawodowe pielęgniarek - to gwarancja możliwości zapewnienia wysokiej jakości opieki.

Z powyższych powodów podjęcie przez mgr Elżbietę Ostrowską analizy porównawczej trzech narzędzi badawczych do oceny obciążenia pracą pielęgniarek na Oddziale Anestezjologii i Intensywnej Terapii, należy uznać za w pełni uzasadnione zarówno z poznawczego jak i praktycznego punktu widzenia.

Ocena formalna rozprawy

Przedstawiona do recenzji rozprawa doktorska zawiera 125 stron komputeropisu. Układ pracy można nazwać konwencjonalnym, powszechnie przyjętym w dysertacjach doktorskich z dziedziny medycyny jak i nauk o zdrowiu. Praca zawiera: wstęp (1 strona), część teoretyczną (16 stron), część metodologiczną (7 stron), analizę wyników badań własnych (59 stron), dyskusję (10 stron), wnioski (1 strona), potencjalne implikacje praktyczne (1 strona), streszczenie w języku polskim i angielskim (4 strony), bibliografię (9 stron) oraz załączniki (12 stron). Przywołane treści tworzą logicznie powiązaną całość.

Ocena merytoryczna rozprawy

Część teoretyczna poprzedzona wykazem skrótów stosowanych w pracy oraz wstępem (str. 6-22) podzielona została na cztery rozdziały. Pierwszy rozdział wprowadza w problematykę organizacji pracy oddziału Anestezjologii i Intensywnej Terapii. Drugi opisuje pacjenta oddziału Intensywnej Terapii. Trzeci przedstawia rolę i zadania pielęgniarek na oddziale Anestezjologii i Intensywnej Terapii. Czwarty opisuje obciążenie pracą pielęgniarek i pielęgniarzy anestezjologicznych i intensywnej opieki. Należy dodać, że zaprezentowana część teoretyczna, poparta przeglądem światowego piśmiennictwa bardzo dobrze komponuje się z tematyką dysertacji.

Część metodologiczna pracy - badania własne (str. 23-29) uwzględnia cel i założenia badań, zastosowaną metodę, technikę i narzędzia badawcze, zastosowaną statystykę oraz charakterystykę grupy badanej. Przedstawiony **cel i założenia pracy** (str. 23) w formie problemu głównego i trzech problemów/celów szczegółowych obrazuje umiejętność Doktorantki przy planowaniu badań. Zdaniem recenzenta, cel pracy mógłby być wzbogacony/poszerzony o hipotezy i zmienne badawcze. Przedstawiona została również informacja dotycząca zgody na przeprowadzenie badań – pozytywna opinia Komisji Bioetyki przy Uniwersytecie Medycznym we Wrocławiu (Nr KB – 682/2018). Rozdział **Material i metody** (str. 24) przedstawia organizację badań własnych. W części tej Doktorantka charakteryzuje czas (listopad 2019 roku), sposób (obserwacje i pomiary bezpośrednie – wykonywane 2 razy na dobę (dyżur dzienny i nocny) w sumie 600 pomiarów) oraz miejsce

(Oddział Anestezjologii i Intensywnej Terapii Uniwersyteckiego Szpitala Klinicznego we Wrocławiu) prowadzenia badań. Badania przeprowadzono metodą/techniką obserwacji z wykorzystaniem pomiaru. Użyto w tym celu wystandaryzowanych kwestionariuszy (str. 24-26): 1). Skalę procedur terapeutycznych oraz systemów monitorowania – TISS (*Therapeutic Intervention Scoring System* – str. 119-121), 2). Skalę czynności pielęgniarских – NAS (*Nursing Activities Score* – str. 123-125), 3). Skalę zaangażowania personelu pielęgniarского w proces terapeutyczny - NEMS (*Nine Equivalent of Nursing Manpower Use Score* – str. 122). Zgromadzone dane, uzupełniono o informacje dodatkowe takie jak płeć, wiek pacjentów, specyfika pacjenta (internistyczny, chirurgiczny), septyczność i informację czy pacjent przeżył czy zmarł. Zdaniem recenzenta, warto podkreślić fakt, iż Doktorantka dokonała trafnego doboru narzędzi badawczych związanych z tematem pracy. Dodatkowo wszystkie narzędzia były standaryzowane, ponadto Doktorantka dokładnie przedstawiła opis narzędzia z wartościowaniem punktowym oraz instrukcją dla badacza. Pewien niedosyt w opisie skali TISS, budzi brak informacji o polskojęzycznej wersji narzędzia. Otrzymane wyniki poddano **analizie statystycznej** (str. 26-27), wykorzystując pakiety statystyczne Excel i Statistica (wersja 13.1). Zastosowano odpowiednie testy korelacyjne oraz istotności różnic wartości średnich. Za statystycznie istotną przyjęto wartość $p \leq 0,05$. W **charakterystyce badanej grupy** (str. 27-29), Doktorantka analizuje pracę pielęgniarek przez 30 dni w odniesieniu do grupy 111 pacjentów (42 kobiety i 69 mężczyzn) w tym 28 pacjentów internistycznych i 83 chirurgicznych, 31 septycznych i 80 nieseptycznych.

W rozdziale **wyniki badań własnych** (str. 30-88), przedstawiono w sposób bardzo szczegółowy rezultaty wszystkich przeprowadzonych badań w odniesieniu do pacjentów (str. 30-78) i zespołu pielęgniarского (str. 79-88). Ta część pracy zgodna jest z zamierzeniami zawartymi w celu oraz z problemami badawczymi. W kolejnych 11 podrozdziałach, Doktorantka w 75 tabelach i 10 rycinach przedstawia poszczególne zagadnienia z odpowiednim opisem w tym również statystycznym.

W rozdziale **dyskusja** (str. 89-98) Doktorantka poddała wnikliwej i krytycznej analizie wyniki badań własnych, konfrontując je z doniesieniami innych Autorów. Na uwagę zasługuje podsumowanie a dokładnie stwierdzenie przez Autorkę cyt.: „...*Obecnie narzędziem do oceny stanu pacjenta co wpływa na obciążenie pracą oraz zapotrzebowanie na obsadę personelu pielęgniarского jest kategoryzacja pacjentów, która nie do końca jest precyzyjna...*” z którym trudno się nie zgodzić.

Rozprawę doktorską Doktorantka kończy czterema **wnioskami** (str. 99). Należy podkreślić, że wysunięte wnioski są odpowiedzią na cele szczegółowe badań.

Rozdział **potencjalne implikacje praktyczne** (str. 100), to właściwie kontynuacja dyskusji, ale w aspekcie szerszym – własnych przemyśleń Autorki. Zdaniem recenzenta, zasługuje to na uznanie, ponieważ Doktorantka zauważa ograniczenia wynikające z niedoszacowanej liczby pielęgniarek w odniesieniu do zapotrzebowania na pracę. Może to powodować zjawisko racjonowania opieki pielęgniarskiej, czyli częściowego wykonania lub niewykonania czynności pielęgniarskich, co wpływać może na negatywne efekty leczenia, ze śmiertelnością pacjentów łącznie.

Streszczenie (str. 101-104) w języku polskim i angielskim odzwierciedla strukturalnie układ pracy.

Bibliografia (str. 105-113), to 85 starannie dobranych pozycji polskich i zagranicznych.

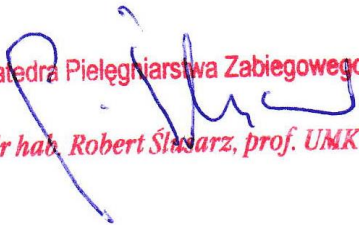
Załączniki (str. 114-125), rozdział zawiera spis tabel, rycin oraz zastosowane narzędzia badawcze. W spisie tabel (str. 114-117), brakuje 3 tabel (nr 75, 76 i 77), które pojawiają się w tekście rozprawy odpowiednio na stronie 85 i 87.

Informacje zawarte w dysertacji, głównie w części wyniki, dyskusja i wnioski pozwalają umiejscowić i równocześnie ocenić wartość poznawczą i praktyczną przeprowadzonych badań w odniesieniu do danych z piśmiennictwa polskiego jak i zagranicznego. Uzyskane wyniki posiadają nie tylko walory poznawcze ale także znaczenie praktyczne – podkreślić należy, że podjęty w pracy temat dotyczący porównania narzędzi badawczych służących do oceny obciążenia pracą pielęgniarek, może stanowić cenną wskazówkę dla zespołów sprawujących profesjonalną opiekę nad pacjentami w stanach krytycznych, ale przede wszystkim dla osób decydujących o liczbie personelu, który ma tą opiekę sprawować.

Podsumowując – praca od strony redakcyjnej przygotowana została poprawnie, układ jest czytelny i nie zaburza logiki rozumowania. Od strony merytorycznej - praca zasługuje na uznanie i nie budzi zastrzeżeń. Praca akcentuje istotne aspekty dotyczące norm, obsad i obciążenia pracą pielęgniarek, które są wciąż aktualne, ważne i interesujące w kontekście dalszych badań oraz rozwoju nauki, szczególnie z zakresu organizacji i zarządzania w pielęgniarstwie. Doktorantka wykazała się dużą wiedzą teoretyczną oraz umiejętnością samodzielnego rozwiązania problemu naukowego. Sugestie recenzenta i zaproponowane zmiany, zostawiam do rozważenia przez Doktorantkę przy ewentualnej publikacji pracy. Jednocześnie zaznaczam, iż uwagi te w żaden sposób nie umniejszają wartości poznawczej i praktycznej niniejszej rozprawy.

Stwierdzam, że praca doktorska mgr Elżbiety Ostrowskiej pt. „Analiza porównawcza skal TISS, NEMS, NAS do oceny obciążenia pracą pielęgniarek na Oddziale Anestezjologii i Intensywnej Terapii” napisana pod kierunkiem Profesor Joanny Rosińczuk, spełnia warunki określone w art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. Nr 65, poz. 595 z późn. zm.).

Mam więc zaszczyt przedłożyć Radzie Dyscypliny Nauki o Zdrowiu, Uniwersytetu Medycznego im. Piastów Śląskich we Wrocławiu moją **pozytywną ocenę** rozprawy i dopuszczenie mgr Elżbiety Ostrowskiej do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Katedra Pielęgniarstwa Zabiegowego
dr hab. Robert Ślusarz, prof. UMK